

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ПЕНІТЕНЦІАРНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
КРИМІНОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР НАПРН УКРАЇНИ**

**КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: РОЗВИТОК ТА
ІНТЕГРАЦІЯ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ міжнародної
науково-практичної конференції (Київ, 27
листопада 2015 року)**

Київ 2015

УДК 343.8 (477)

ББК Х628.4

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту кримінально-виконавчої служби
28 жовтня 2015 року (протокол № 10)

К 823 **Кримінально-виконавча** політика України та
Європейського

Союзу: розвиток та інтеграція : зб. матеріалів міжнар. наук-практ.
конф. (Київ, 27 листоп. 2015 р.) – К. : Ін-т крим.-викон. служби,
2015. – 648 с.

ISBN 978-617-7107-26-1

Збірник містить матеріали доповідей учасників міжнародної науковопрактичної конференції “Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція”.

Конференцію присвячено розв’язанню актуальних проблем кримінально-виконавчої політики держави та пошуку шляхів удосконалення пенітенціарної практики України, а також зарубіжних країн. *Матеріали подано в авторській редакції*

ISBN 978-617-7107-26-1

ББК Х628.4

Руденко М. В.,
кандидат
педагогічних
наук,
доцент, старший викладач
кафедри спеціальної підготовки
Інституту кримінально-
виконавчої служби;

Кемпінська У.,

PhD, декан факультету
педагогічних наук
Вищої гуманітарно-економічної
школи

ТЮТЮНОПАЛІННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Постановка проблеми. Національною ідеєю, що переведена в найвищий пріоритет державної політики багатьох розвинутих держав світу на сьогоднішній час, є підвищення якості життя населення, а особливо молоді. З цієї ідеї логічною є державна політика України у сфері формування прихильності до здорового способу життя (ЗСЖ). Підтвердженням цьому – прийнята у 2001 р. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст., у якій серед пріоритетів державної політики розвитку освіти визначено пропаганду через освіту здорового способу життя [3].

Ідея створення у молоді мотивації до здорового способу життя (ЗСЖ) повною мірою реалізувалася в Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ ст., прийнятій у 2001 р. на ІІ з'їзді освітян. У ній визначено формування здоров'я нації через освіту як один з пріоритетів державної політики в освітній галузі.

Найбільш сприятливим і таким, що заслуговує на увагу вітчизняних фахівців, є досвід сусідньої держави Польщі. Так для порівняння за даними Держстату України від 26.09.2014 року середня тривалість життя при народженні в Україні становить для чоловічого і жіночого населення 66,34 та 76,22 роки відповідно [4]. Для порівняння у Польщі – це 73 та 81 рік [5].

Як відомо, найбільш небезпечним з точки зору впливу на здоров'я є хибна звичка сучасної студентської молоді обох країн до тютюнопаління.

Отже, проблема постає у зміні ставлення сучасної студентської молоді до тютюнопаління завдяки реалізації в умовах вищих освітніх

закладів ефективних освітніх технологій формування у студентів здоров'язберігаючої компетентності.

Проектування стратегії та передбачає на першому діагностичному етапі з'ясування причин та обставин, що сприяють набуттю звички тютюнопаління у студентів, в тому числі ще до набуття статусу студент (курсант, слухач). З цією метою, нами були проведені паралельні дослідження чинників та обставин тютюнопаління серед студентів факультету педагогічних наук Вищої гуманітарно-економічної школи (м. Воцлавек, Польща) та курсантів Інституту кримінально-виконавчої служби України (м. Київ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічна та психологічна науки вже досить тривалий час досліджують проблеми здоров'я сучасної молоді. Так значна увага зарубіжних педагогів спрямована на дослідження проблем освіти і здоров'я (Н. Абаскалова, А. Бедворс, Д. Бедворс, Т. Гіголаєва, Д. Натбім, Т. Орехова, Р. Пірсіг, Л. Татарникова, К. Тоунз, Р. Шнейдер). Проблемаам здоров'я і ЗСЖ присвячені праці відомих вітчизняних науковців (М. Амосов, Г. Апанасенко, Е. Булич, В. Горащук, І. Мурахов, О. Шиян). У системі ВНЗ цій проблемі приділяють увагу такі вітчизняні вчені як: Д. Анікеєв, В. Базильчук, В. Барко, О. Бойко, О. Глагошук, Н. Завидівська, Ю. Ірхін, Т. Кириченко, Г. Кривошеєва, Т. Кушнірєва, С. Страшко, О. Яременко та інші. Одним із шляхів вирішення проблеми, на думку вітчизняних вчених і фахівців є формування у молоді прихильності до ЗСЖ.

Отже, аналіз наукових робіт означених вчених та результатів соціальних досліджень свідчать про ряд протиріч між:

змiнами, що відбуваються в цiннiсних орієнтаціях сучасної молоді і майже незмінним арсеналом форм і методів соціально-виховної роботи в умовах освітньої діяльності ВНЗ, що сприяла б формуванню у студентів здоров'язберігаючої компетентності; зростаючим впливом засобів масової інформації та оточуючого соціального середовища на формування стереотипів ризикованої (здоров'яруйнівної) поведінки молоді, – і недостатнім рівнем психолого-педагогічної компетентності учасників освітнього процесу в аспекті формування здоров'язберігаючої компетентності студентської молоді;

Означені протиріччя потребують необхідності аналізу існуючих стереотипів поведінки сучасних студентів ВНЗ (на прикладі України та Польщі) з метою виявлення основних чинників, викликів та тенденцій, а також унесення необхідних коректив в зміст здоров'язберігаючих технологій.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні ставлення студентів гуманітарного профілю України та Польщі до таких негативних

(здоров'єруйнівних) проявів девіантної поведінки як тютюнопаління, а також потенційних можливостях освітнього процесу в аспекті формування у студентів здоров'є зберігаючої компетентності. Інформація щодо основних показників сформованості такої компетентності на початкових курсах (перший та другий) може бути корисною в плані проектування або корегування соціально-виховної роботи із курсантами (студентами, слухачами) у ВНЗ та проектування здоров'єзберігаючих технологій.

Реалізація мети дослідження можлива завдяки вирішенню таких **завдань:**

по-перше, проаналізувати ситуацію щодо рівня знань, ставлень та особистої поведінки студентів України та Польщі стосовно таких аспектів девіантної поведінки як тютюнопаління та виявити особливості ставлення до ризикованої поведінки курсантів (студентів) обох країн; *по-друге*, розробка рекомендацій щодо проектування соціально-педагогічної системи профілактики здоров'єруйнівної поведінки та створення в рамках системи соціально-педагогічної технології запобігання тютюнопалінню у ВНЗ; *по-третьє*, розробка рекомендацій науково-педагогічним працівникам ВНЗ щодо профілактики тютюнопаління серед студентів.

Загальний обсяг вибірки становить 265 студентів (135 чоловіків та 130 жінок), з яких 165 (101 чоловік та 64 жінки) юридичного та психологічного факультетів Інституту кримінально-виконавчої служби (м. Київ, Україна) та 100 студентів (34 чоловіки та 66 жінки) факультету педагогічних наук Вищої гуманітарно-економічної школи (м. Влоцлавек, Польща). Вік курсантів і студентів складає 17– 25 років. Вибірка: репрезентативна.

Метод опитування: анкетування за місцем навчання респондентів для визначення ступеня володіння студентами основних положень щодо ЗСЖ та особливостей власної здоров'єзберігаючої поведінки.

Організація дослідження. Дослідження проводилося з грудня 2014 по лютий 2015 р.

Основний зміст. Під час навчання студентів у ВНЗ від науково-педагогічних працівників, старостату значною мірою залежить, чи спонукатиме освітній процес і пов'язана з ним навчальна-пізнавальна діяльність студента до усвідомлення, сприйняття та дотримання ним норм і звичок ЗСЖ та безпечної поведінки. Перш за все цьому сприяють створення університетської атмосфери непримиренності до тютюнопаління, вживанню алкоголю і наркотиків, а також неризикованої сексуальної поведінки.

У нашому дослідженні автори розглядають безпечну поведінку учасників освітнього процесу ВНЗ, як поведінку, що спрямована на збереження власного здоров'я шляхом особистого уникання вживання алкоголю, наркотиків, токсикоманії та ризикованої сексуальної поведінки. Це досягається озброєнням студентів знаннями про ЗСЖ, переваги безпечної моделі поведінки, формування у них відповідних навичок поведінки, які пізніше стануть їх настановами, переконанням та складовими здоров'язберігаючої компетентності. Формування здоров'язберігаючої компетентності і має бути стратегічною метою освітніх здоров'язберігаючих технологій [1].

Автори поділяють думку багатьох вчених щодо розуміння поняття «компетентність», яке є динамічною категорією. Також, не викликає сумніву твердження, що компетентність є інтегративною за природою, та містить низку однорідних чи близьких знань і умінь, які належать до широких сфер культури та діяльності (комунікативної, інформаційної тощо).

Вчений Трубачьова С. Є. підтримує думку про те, що «компетентність» може характеризувати результат освіти, але обмовляється — не обов'язково загальний результат, а й проміжний [2]. Таке розуміння компетентності дає підстави працювати також із студентами (слухачами та курсантами), які вже мають попередній негативний досвід девіантної (здоров'єруйнівної) поведінки, зокрема такого її прояву як тютюнопаління та вживання наркотиків.

В рамках нашого дослідження було проведено анкетування з метою визначення мотивів тютюнопаління майбутніх студентів (курсантів, слухачів) та рівня сформованості їх здоров'є зберігаючої компетентності за такими аспектами: когнітивний, мотиваційний та діяльнісний.

Авторами була розроблена анкета, питання в якій були об'єднані в такі блоки: 1. Поінформованість щодо ЗСЖ; 2. Особиста поведінка студентів у контексті її безпечності або небезпечності.

По першому блоку аналіз обробки анкет дозволив отримати такий результат.

На запитання: **«Як Ви розумієте сутність поняття «здоровий спосіб життя»?** 68 % хлопців та 77 % дівчат з України вказали, що це означає не пити, не курити, не вживати наркотики, безпечні сексуальні стосунки (в Польщі – 9 % та 83 % відповідно); 57 % та 39 % відповідно вважають, що це необхідність займатися спортом (в Польщі – 9 % та 56 % відповідно); мати повноцінне духовне життя як ЗСЖ вважають 20% хлопців та 13 % дівчат (в Польщі – 3 % та 1 % відповідно).

Другий блок питання в аспекті особистої поведінки студентів-курсів.

«В якому віці Ви почали курити?» Найбільша кількість тих, хто почав курити в Україні припадає на вік 16 років для хлопців і дівчат – 12 % та 12,5 % відповідно (в Польщі – це 14 років для хлопців – 15 % та 16 років у дівчат – 19 %). Також цікавим є факт про кількість студентів в українському ВНЗ та польському, які заявили про те, що взагалі ніколи не курили. Таких в Україні виявилось 38 % серед хлопців та 52 % серед дівчат. У студентів з Польщі результати кращі – 50 % чоловіків та 61 % дівчат.

«Як часто і скільки курите сигарет?» Більшість студентів-курців на це питання відповіли, що курять у середньому від 10 до 20 цигарок на день. Таких студентів в українському ВНЗ 36 % хлопців та 10 % дівчат (59 % серед хлопців, що курять в Польщі та 32 % серед дівчат).

«Чому Ви курите?». На таке питання відповіді студентів розподілилися таким чином: 28 % українських дівчат вказали на те, що це можливість знати стрес, серед хлопців – це 17 %; 28 % дівчат вказали, що це звичка, серед хлопців таких 38 %; серед польських однолітків-курців як можливість зняти стрес (розслабитись) вказали 38 % дівчат та 25 % хлопців; як звичка 54 % дівчат та 87 % відповідно

«В який обставинах Ви мали перший контакт з сигаретами?». 82 % хлопців та 76 % дівчат серед польських студентів вперше закурили в школі.

Серед українських студентів такі показники: 48 % та 58 % відповідно.

«Хто у Вашій родині курить сигарети?» 76 % польських хлопців студентів-курців вказали, що в їх сім'ї курить батько, для дівчат, що курять це 64 %. Відповідно 48 % та 74 % – показники для українських студентів.

Результати дослідження показали, що в означених ВНЗ кількість українських дівчат та хлопців, що курять на 10 % та 20 % більше ніж серед однолітків у Польщі. Менша кількість студентів-курців в Польщі особливо серед хлопців – це результат більш ефективної державної стратегії формування у молоді знань і навичок ЗСЖ, особливо на рівні дошкільної соціально-педагогічної освітньої підсистеми. Значну позитивну роль в цій підсистемі відіграє Польська Католицька церква та сім'я (хоча відсоток польських родин в яких курять батьки більше ніж в Україні в середньому на 18 % для сімей українських дівчат, а також 34 % для сімей українських хлопців). Значна кількість 74 % українських студентів-дівчат наслідували цю звичку від своїх матерів (у Польщі – 64 %). На відміну від дівчат тільки 48 % українських хлопців наслідували звичку курити від рідного батька.

Потенційні можливості щодо зміни поведінкових стереотипів українських студентів вище ніж у польських однолітків. Так, майже в 3 рази (17 % проти 54 % серед дівчат та 28 % проти 87 % серед хлопців)

менша залежність від тютюнопаління (тобто уже звичка) серед українських студентів-курців у порівнянні із польськими однолітками. Тобто поки тютюнопаління – це спосіб розслабитися (зняти стрес), а не залежність або звичка, то є більше шансів позбутися цього явища пропозицією заміни на більш небезпечні для здоров'я поведінкової моделі зняття стресу і задоволення.

Результати дослідження дають підстави для проектування освітньої соціально-педагогічної системи профілактики тютюнопаління в умовах освітнього закладу. Автори визначають її як цілісну єдність всіх факторів, що сприяють досягненню поставленої мети – формування здоров'язберігаючої компетентності у студентів взагалі та у відмові від хибної звички тютюнопаління зокрема.

До основних факторів слід віднести організацію освітнього процесу у навчальному закладі, побуту та дозвілля студентів, використання можливостей засобів масової інформації (в тому числі вузівської), соціально-педагогічного потенціалу сім'ї, національних та релігійних традицій, звичаїв, вірувань, стан соціально-педагогічної компенсації та реабілітації студентів, схильних до тютюнопаління, соціально-педагогічну підготовку НПП з метою профілактики тютюнопаління. На відміну від Польщі, в Україні, на жаль, немає такого ефективного виховного впливу релігійних традицій на молодь в аспекті формування знань і навичок ЗСЖ. Отже, цей потенціал обов'язково слід відтворювати у поєднанні із сімейним вихованням.

Автори пропонують такі рекомендації щодо проектування соціальнопедагогічних технологій профілактики тютюнопаління у ВНЗ: спеціальне навчання НПП та старостату, заступників деканів з виховної роботи методиці проведення занять з пропаганди ЗСЖ взагалі, та профілактики тютюнопаління зокрема; залучення до профілактичної роботи серед учасників освітнього процесу ВНЗ громадських організацій, релігійних конфесій (зокрема Православної Церкви як самої чисельної та впливої в Україні), фахівців з соціальної роботи, фахових психологів, волонтерських організацій, студентів, лікарів тощо; розробка інформаційних буклетів, плакатів, наочних матеріалів та розповсюдження їх у навчальних закладах; розробка, тиражування та розповсюдження у навчальних закладах соціальної відеоінформації (відео-роликів, презентацій) щодо пропаганди ЗСЖ (в тому числі на офіційних сайтах ВНЗ); підготовка лідерів з числа найбільш соціально активних студентів, а також НПП щодо профілактичної роботи з питань профілактики тютюнопаління за методом «рівний–рівному»; розповсюдження інформації серед учасників освітнього процесу ВНЗ щодо державних та неурядових організацій, які займаються

профілактикою тютюнопаління з вказівкою контактної інформації і адреси.

Висновок. Таким чином, планування і організація освітнього процесу в ВНЗ з урахування стратегії орієнтування виховної роботи на принципах збереження власного здоров'я студентів від хибної звички тютюнопаління через реалізацію сукупності відповідних здоров'язберігаючих технологій дозволить кардинально сприяти процесу формування у них здоров'язберігаючої компетентності.

Список використаних джерел

1. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі □ О. Ващенко С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – №8. – С. 1–6

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : “К.І.С.”, 2004. – 112 с.

3. П'янковський Г. В. Соціальна профілактика ВІЛ/СНІДу серед військовослужбовців (за поглядами зарубіжних фахівців) : зб. наук. пр. □ П'янковський Г. В. – К. : ВГІ НАОУ, 2001. – № 6. – С. 36–41.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uadream.com/tourism/Europe/Poland/element.php?ID=92531>

Панасюк О. А.

ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ
ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ 474

Петрук В. А., Палій М. В.,

РОЛЬ РЕЛІГІЄЗНАВЧИХ ТА ХРИСТИЯНСЬКИХ ЧИННИКІВ У
ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ
ТА ПРОФІЛАКТИЧНИХ ФУНКЦІЙ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ
ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 476

Пронін В. І. ПРОВЕДЕННЯ ВЕБ-КВЕСТІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ
ДИСЦИПЛІНИ

«ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ» 480

Рижиков В. С. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ
ДУХОВНОСТІ У КУРСАНТІВ

(СЛУХАЧІВ) НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЕРЖАВНОЇ
ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ 482

Руденко М. В., Кемпінська У.

ТЮТЮНОПАЛІННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ 485

Скирта Р. І.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПІДВИЩЕННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ
ЗДІБНОСТЕЙ КУРСАНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЕРЖАВНОЇ
ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 490

Скриник Л. М., Скриник М.

В.

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСВОЄННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ЯВИЩ
СТУДЕНТАМИ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 494

Сова М. О.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ
СПІВРОБІТНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ 496

Сорочан М. О.

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ВОГНЕВОЇ
ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ

